

Mogućnosti unapređenja stečajnog postupka korištenjem informacionih tehnologija

SAŽETAK

Stečajni zakoni u Bosni i Hercegovini su od njihovog donošenja do danas više puta mijenjani i dopunjavani. U tom procesu zakonodavac se odlučio za donošenje dopune koja omogućava upotrebu informatičkih tehnologija, da sve objave idu putem e-oglasne ploče sudova. Treba istaknuti da e-oglasna ploča predstavlja besplatnu i javnu uslugu koja omogućava elektronički pregled i pretraživanje objavljenih odluka i drugih pismenih dokumenata općinskih, kantonalnih i entiteskih sudova u Bosni i Hercegovini. Isto je regulisano i kad je u pitanju javnost u Poreskim organima i organima Uprave za indirektno oporezivanje kao i u Finansijskim agencijama u izvršnim postupcima. U svakom slučaju, Stečajni zakoni u svojim odredbama pojedinačno navode sve sudske podneske na koje se odnose navedena pravila dostave objavom na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova u predstečajnom i stečajnom postupku. Nadalje, zakoni o stečaju sada indirektno ističu da se sva sudska pismena dostavljaju objavom pismena na mrežnoj stranici e-oglasne ploče sudova, a dostava se smatra obavljenom istekom zakonskog roka od dana objave pismena na mrežnoj stranici e-oglasne ploče sudova. Ta objava pismena na mrežnoj stranici e-oglasne ploče sudova smatra se dokazom da je dostava obavljena svim sudionicima, uključujući i one za koje je propisana posebna dostava.

Ključne riječi: Zakoni o stečaju, dostava, zakonodavac, e-oglasna ploča, informatičke tehnologije, elektronički pregled, oporezivanje, sudovi, stečaj

UVOD

Finansijske informacije postaknute rastom informacionih tehnologija su unijele radikalne promjene u svim sferama društvenih aktivnosti posebno u sferi ekonomije, zdravstva, školstva, državne uprave, kulture, itd. Skoro pa svi pojedinačni relevantni društveni subjekti širom svijeta imaju pristup ekonomskim, kulturnim, tehničkim, zdravstvenim, obrazovnim i svim drugim novinama neophodnim za rad i napredak. Uporedo sa rečenim se rapidno pojačava i potrošnja a što dovodi do stalnih ili sukcesivnih finansijskih zaduženja kako pravnih tako i fizičkih subjekata. Sve rečeno uzrokuje višestruko povećanje

* Predsjednik udruženja stečajnih upravnika FBiH

stečaja pravnih subjekata a u razvijenijim državama i ličnih i porodičnih stečaja (ličnih i porodičnih bankrota). Međutim, vladajuće mišljenje je da su ovakav tok promjena i pojava stečaja sasvim prihvatljivi u opštem tehničkom i tehnološkom napretku.

Međutim problem kod država u tranziciji je u nedovoljnoj pravnoj uređenosti ove oblasti i otpor prema novim tehnologijama, posebno kod kadrova koji ne posjeduju potrebna znanja za upotrebu istih ili pak iz samo njima poznatim razlozima za otpor prema visokotehnološkom napretku. Često je to i rezon: "Ma pusti to je suviše izloženo javnosti", dakle transparentno je. Ovo ilustruje društvenu svijest u kojoj je sve misterija a u osnovi brane se mogućnosti korupcije i kriminala na svim nivoima društvene organizacije i društvenih subjekata.

SITUACIJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Kada analiziramo situaciju u Bosni i Hercegovini, vrlo je važno napomenuti da su reformske norme na svim nivoima Bosne i Hercegovine uglavnom usklađene sa Međunarodnim računovodstvenim standardima i Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (SRRS i SRRRA).

Pravno uređenje upotrebe informacionih tehnologija u Bosni i Hercegovini je najvećim dijelom regulisano po vertikali; Država—Entiteti—Brčko district BiH u sljedećim pravnim izvorima:

1. Federacija BiH

- Zakon o stečaju
- Zakon o likvidacionom postupku
- Zakon o sudovima
- Zakon o parničnom postupku
- Zakon o izvršnom postupku
- Zakon o vanparničnom postupku
- Zakon o radu
- Opći kolektivni ugovor za teritoriju Federacije BiH
- Zakon o računovodstvu i reviziji Federacije BiH sa podzakonskim aktima
- Zakon o unutrašnjem platnom prometu Federacije BiH
- Zakon o deviznom poslovanju Federacije BiH
- Zakon o mjenici Federacije BiH
- Zakon o čeku Federacije BiH
- Zakon o privrednim društvima Federacije BiH
- Zakon o tržištu vrijednosnih papira Federacije BiH
- Zakon o poreznoj upravi Federacije BiH

- Zakon o porezu na dodatnu vrijednost (PDV)
- Zakon o porezu na dohodak Federacije BiH
- Zakon o porezu na dobit
- Zakon o porezu na imovinu, naslijeđe i poklon ili dar u Federaciji BiH
- Zakon o visini stope zatezne kamate Federacije BiH
- Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnosti
- Zakon o zakupu poslovnih zgrada i prostorija u Federacije BiH
- Zakon o taksama Federacije BiH
- Zakon o stranim ulaganjima Federacije BiH
- Zakon o bankama Federacije BiH
- Zakon o društvima za osiguranje Federacije BiH
- Zakon o finansijskom poslovanju Federacije BiH

2. Republika Srpska

- Zakon o stečaju
- Zakon o likvidacionom postupku
- Zakon o sudovima
- Zakon o parničnom postupku
- Zakon o izvršnom postupku
- Zakon o vanparničnom postupku
- Zakon o radu
- Opći kolektivni ugovor za teritoriju Republike Srpske
- Zakon o računovodstvu i reviziji sa podzakonskim aktima
- Zakon o unutrašnjem platnom prometu
- Zakon o deviznom poslovanju
- Zakon o mjenici
- Zakon o čeku
- Zakon o privrednim društvima
- Zakon o tržištu hartija od vrijednosti
- Zakon o poreskom postupku
- Zakon o porezu na dodatnu vrijednost
- Zakon o porezu na dohodak
- Zakon o porezu na dobit
- Zakon o porezu na nepokretnosti
- Zakon o visini stope zatezne kamate
- Zakon o sprečavanju pranja novca i financiranju terorističkih aktivnosti
- Zakon o posebnim republičkim taksama

3. Brčko distrikt BiH

U Distriktu Brčko je kao i u dva entiteta u mogućim raspoloživim okvirima regulisana upotreba informacionih tehnologija. Zakonska regulativa je usklađena sa entitetima i inačica je koncepta Države Bosne i Hercegovine u toj oblasti.

Na primjer, Zakonom o radu, izmjenama i dopunama istih u BiH zakonodavstvo se u osnovi uvodi institut i uređenje rada putem digitalnih radnih platformi. Naime, prema podacima Evropske komisije, industrija digitalnih radnih platformi je samo u 2020. godini uprihodila cca 20 milijardi eura, zapošljavala je više od 28 miliona novih radnika, itd. Ili primjer iz drumskog saobraćaja, gdje je u odredbama Zakona o sigurnosti saobraćaja na putevima, predviđeno mnoštvo prekršaja koji se vrlo rijetko procesuiraju i s kojima vjerovatno veliki broj sudionika u prometu nije ni upoznat.

Još želimo da apostrofiramo vremenski kriterij, u odnosu na upravni akt pravni poredak ne uređuje samo važnost odgovora na pitanje kada je akt dostavljen stranci, već, u pojedinim slučajevima, i kada je akt donesen, odnosno kada je otpremljen. Ovo je bitan segment efikasnosti u svim djelatnostima a posebno u privredi i njenom stalnom praćenju po parametrima rokova, zaduženja, dospijeća naplate, poreskih obaveza itd.

Kad je u pitanju Bosna i Hercegovina, procesi stečaja privrednih društava, što je u fokusu našeg interesovanja, i upotreba informacionih tehnologija kao pomoćnog mehanizma za vođenje istih imaju temelje zvanično ili de iure u pravnoj regulativi. Ovo možemo posmatrati kroz tri grupe aktivnosti:

1. Vođenje poslovnih knjiga od strane računovodstva stečajnog dužnika ili servisa i pohrana podataka u Registru finansijskih izvještaja kod Finansijsko-informatičke agencije FBiH i to za godinu koja je završila 31. 12. tekuće godine a na šta nas obavezuju:
 - Zakon o računovodstvu i reviziji,
 - Zakon o Finansijsko-informatičkoj agenciji,
 - Zakon o poreznoj upravi Federacije BiH,
 - Zakonu o porezu na dodanu vrijednost,
 - Pravilnik o primjeni Zakonu o porezu na dodanu vrijednost,
2. Pohrana podataka u informatički sistem nadležnih sudova sa ročišta za prethodni postupak, ispitivanje potraživanja, izvještajna ročišta, ročišta za diobu i druga ročišta u neposrednoj vezi sa postupkom stečaja,
 - Zakon o stečaju,
 - Zakon o sudovima FBiH,

3. a) Treću grupu čine norme koje tretiraju stečajne upravnike a sve se oslanjaju na važeće Zakone o stečaju.¹
Ova treća pod a) tačka, sa aspekta informaciono-komunikacionih tehnologija nije *de iure* regulirana, izuzev nekih privatnih razmjena informacija koje nemaju zvanično dejstvo.
- b) Čine norme koje tretiraju stečajne dužnike, a oslanjaju se na Zakon o stečaju.
- Konektovani su za FBiH sa FIA Sarajevo, vezano za prijavu Završnih godišnjih obračuna.
 - Za RS sa APIF Banja Luka za prijavu završnih godišnjih obračuna.
 - Konekcija sa Upravom za indirektno oporezivanje BiH Banja Luka.
 - Konekcija sa Poreznom upravom FBiH Sarajevo.
 - Konekcija sa Poreznom upravom RS Banja Luka

Generalno gledano, neizbježnosti koje prate razvoj i nužnost donošenja nove i usavršavanja postojeće zakonske regulative kako u svim sferama tako i u oblasti stečaja su sasvim izvjesne. Međutim ključno je, po nama, kad su u pitanju države u tranziciji kao što je Bosna i Hercegovina, da se stečajni “reformatori” moraju zapitati dali i kako propisi mogu donijeti ili osporiti bolje odluke o zaduživanjima, koja su osnovni generator propasti vrlo krhke tranzicione ekonomije.

U pravcu rečenog, mnogo se može dobiti radom na duge staze. Činjenica je da se broj stečajnih predmeta udvostručio tokom 2010-ih, a utrostručio 2020-ih, a nedosljednom primjenom postojećih propisa se sprečava da se u zadnjim godinama rapidno još poveća.

Gdje je rješenje?! Amerikanci su decenijama slušali da se dave u moru dugova i da prebrzo podliježu zovu lakog kredita.² U tom kontekstu možemo raspravljati o tome zašto i tekući porast firmi pred stečajem kao i onih koje su ušle u stečaj, ne treba gubiti iz vida dugoročni trend zaduživanja koji nema mnogo veze sa izmjenama Zakona o stečaju.³

¹ Upotrebljena množina obuhvata tretirane Zakone na nivou Države BiH, Entiteta i Distrikta Brčko.

² Zaista, bila je to stara priča čak i iz 1950-ih. Vidi, npr. Robert E. Lewis, Neki faktori rasta potrošačkih kredita, 11 J. FIN. 249, 249 (1956) („U brzo rastućem polju potrošačkih kredita, međutim, nema mnogo novina u uznemirujućim promjenama.“).

³ Zakon, naravno, može pokrenuti tehnološke inovacije. Odluka Marquettea, dozvoljavajući nacionalnim bankama koje se nalaze u jednoj državi da posluju u drugoj državi, deregulirala je potrošačko kreditiranje i možda je sama po sebi omogućila veliki dio finansijskih inovacija

VAŽNOST INFORMACIONIH TEHNOLOGIJA U STEČAJNOM POSTUPKU

Presudom od 23.04.2018. Evropski sud za ljudska prava, br. 53723/13 od 21. 5. 2015), problematizira pitanja mjera koje država mora preduzeti da bi osigurala strankama stečajnog postupka “pravičnu mogućnost” sudjelovanja na ročištima. U navedenom kontekstu korištenje informatičke tehnologije, dakle i e-oglasne ploče kao modela dostave i objave u stečajnom i predstečajnom postupku, načelno doprinosi učinkovitosti i transparentnosti postupka paralelno olakšavajući strankama pristup pravosuđu.⁴

Međutim, budući da pravo na pristup internetu, kao ljudsko pravo, nije izravno definisano domaćim propisima, postoji i rizik da će se nekim subjektima ugroziti pristup pravosuđu (primjerice, subjekti koji nemaju pristup internetu). Cilj je, dakle, sagledati usklađenost *de lege lata* rješenja Stečajnog zakona o dostavi s praksom Evropskog suda za ljudska prava. Ista praksa je i Suda Evropske unije, koji polazeći od pretpostavke da saznanja o judikaturi europskih sudova mogu biti ključna za razumijevanje razmatranih problema u ovom radu.

NEKA PITANJA ZA RASPRAVU

Kompleksnost i aktuelnost problema koji obrađujemo, a radi preciznosti i jasnoće, smatramo značajnim *ab initio* napraviti objašnjenje pojma „e-pravosuđe“. Sintagma „e-pravosuđe“ u literaturi obuhvata širok raspon inicijativa, uključujući upotrebu elektronske pošte, e-predmet, e-oglasna ploča, e-komunikacije, podnošenje zahtjeva internetom, pružanje informacija internetom (uključujući sudsku praksu), primjenu video saslušanja i video konferencija, internetsko praćenje registriranja i toka predmeta te mogućnost sudaca ili drugih donositelja odluka da elektronički pristupe informacijama. Štaviše, Evropski portal e-pravosuđe omogućuje subjektima, kao jednu od mogućnosti, da *on line* pokreću prekogranične sporove male vrijednosti ili postupke za izdavanje platnih naloga, u skladu s mjerodavnim sekundarnim pravom EU-a.

Iz postupne perspektive, u okviru člana 6. Evropske Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u nastavku: Konvencija) pravo na internet doživljava skromnu razradu pa iako Evropski sud za ljudska prava (u nastavku: ECHR) nije dao definiciju e-pravosuđa, jer je u biti riječ o “kvalifikaciji ili pravnom predočenju” koje se neprestano razvija njegovom sudskom praksom, podliježe pravilima o pristupu sudu i pravu na pravično suđenje prema članu

u kreditiranju, npr. kreditnih kartica koje smo vidjeli 1980-ih i 1990-ih. Vidi *Marquette Nat'l Bank v. Prvi od Omaha Serv. Corp.*, 439 US 299, 301 (1978).

⁴ Presuda od 23.04.2018. Evropski sud za ljudska prava, br. 53723/13 od 21.5.2015.

6. Konvencije. To nam svakako ukazuje i predmet *Lawyer Partners a.s.* protiv Slovačke gdje je podnositelj pritužbe, privatna tvrtka s ograničenom odgovornošću, htjela pokrenuti više od 70 000 građanskih parnica za naplatu duga. Zbog velikog broja tužbi, tvrtka ih je snimila na DVD i poslala sudu zajedno s pismom obrazloženja. Iako je domaći zakon omogućavao podnošenje tužbi na taj način, sud ih je odbio registrirati na osnovu toga što mu nedostaje potrebna oprema. Žalba Ustavnom sudu odbijena je zato jer je podnesena izvan zakonski propisanog dvomjesečnog roka. ECHR je napomenuo da bi, u tiskanom obliku, tvrtkine tužbe i popratni dokumenti ispunili više od 40 milijona stranica. U tim se okolnostima odluka tvrtke o sredstvu podnošenja tužbi nije mogla smatrati neprimjerenom. Domaći zakon omogućavao je elektroničko podnošenje tužbi te se tvrtku podnositeljicu nije moglo kritikovati što je iskoristila tu mogućnost. Odbijanje suda da registrira tužbe činilo je nerazmjerno ograničenje prava na pristup sudu.

DEFINICIJA PROBLEMA

Budući da su Zakoni o stečaju u Bosni i Hercegovini od njihovog donošenja do danas mijenjani i dopunjavani više puta zakonodavac se odlučio za donošenje dopune koja konačno omogućava da sve objave idu putem e-oglasne ploče sudova. Treba istaknuti da e-oglasna ploča predstavlja besplatnu i javnu uslugu koja omogućava elektronički pregled i pretraživanje objavljenih odluka i drugih pismena općinskih, kantonalnih i entitetskih sudova u Bosni i Hercegovini. Isto je regulisano i kad je u pitanju javnost u Poreskim organima i organima Uprave za indirektno oporezivanje kao i u Finansijskim agencijama u izvršnim postupcima.

U svakom slučaju, Zakoni o stečaju u svojim odredbama pojedinačno navode sve sudske podneske na koje se odnose navedena pravila dostave objavom na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova u predstečajnom i stečajnom postupku. Nadalje, Zakon o stečaju je sada indirektno istakao da se sva sudska pismena dostavljaju objavom pismena na mrežnoj stranici e-oglasnih ploča sudova, a dostava se smatra obavljenom istekom zakonskog roka od dana objave pismena na mrežnoj stranici e-oglasne ploče sudova. Ta se objava pismena na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova smatra dokazom da je dostava obavljena svim, sudionicama, pa i onima za koje je propisana posebna dostava

Dakle, povjerioci sada moraju za sve odluke pratiti objave na e-oglasnoj ploči kako ne bi propustili rokove za prijavu odnosno za žalbu. Primjerice, u rješenju o otvaranju stečajnog postupka sud će pozvati povjerioce da stečajnom upravniku u roku od 60 dana od dana objave toga rješenja prijave svoje potraživanje. Sve se prijave potraživanja nakon isteka roka za prijavu odbacuju. Znatno su u Zakonima o stečaju skraćeni rokovi u kojima povjerioci mogu

prijaviti svoja potraživanja jer više nema, ili nebi trebalo biti naknadnih rokova za prijavu.

Svakako ovakva rješenja o dostavi pismena u korporativnim stečajevima mogu se problematizirati budući da postupci kojima se može pristupiti isključivo „elektroničkim sredstvima” nekim osobama potencijalno mogu onemogućiti “pravičnu mogućnost” sudjelovanja na ročištima. Drugim riječima, pitanje je da li se normiranjem da se pismena objavljuju na e-oglasnoj ploči, odnosno da se stranci ne vrši osobno dostavljanje akta kojim se odlučuje o njezinom pravu, obavezi ili na zakonom zasnovanom interesu, zbog čega objektivno nije u mogućnosti da se upozna sa sadržajem akta, dovodi u pitanje ostvarivanje prava na pravično suđenje i prava na jednaku zaštitu prava i na pravni lijek što je zajamčeno zakonskim normama.

PRIMJER, PREDMET ZAVODNIK PROTIV REPUBLIKE SLOVENIJE

U predmetu Zavodnik protiv Slovenije, ECHR je dao neke naznake u smislu mjera koje bi država članica morala poduzeti u određenim situacijama kako bi vjerovnicima osigurala mogućnost sudjelovanja u stečajnom postupku. Nažalost ovaj primjer služi kao podrška protivnicima primjene informacionih tehnologija, a kod nas u BiH pod egidom da “mi nismo članica EU”. Presuda se tiče neodgovarajućeg obavještavanja povjerioca o stečajnom postupku. Podnosilac zahtjeva se, uglavnom, žalio na ugrožavanje njegovog prava na pristup sudu u pogledu stečajnog postupka nad njegovim bivšim poslodavcem, trgovačkim društvom, u kojem je on bio povjerilac. Na ročištu održanom u odsustvu podnosioca zahtjeva prihvaćen je prijedlog stečajnog upravitelja za diobu stečajne mase. Podnositelj zahtjeva nije znao niti vidio obavijest o ročištu koje je unaprijed objavljeno na oglasnoj ploči suda, niti je pročitao obavijest u Službenom glasilu. Stoga se nije mogao žaliti na odluku jer je propustio predviđeni prekluzivni rok za žalbu. Ovo je samo jedan primjer iz evropske sudske prakse a takve su brojne u sudskoj i stečajnoj praksi u Bosni i Hercegovini.

Konačno, iako slovenski zakon ne propisuje ličnu dostavu poziva i sudskih odluka u stečajnom postupku, on ipak propisuje mogućnost objavljivanja obavještenja o raspravi vezanoj za raspodjelu stečajne mase u masovnim medijima. ECHR je izrazio žaljenje što domaći sudovi u konkretnom slučaju nisu iskoristili mogućnost objavljivanja spomenutog obavještenja u masovnim medijima. Sud nije prihvatio argument Vlade da je podnosilac zahtjeva trebao znati o toku postupka iz *on line* medija koji su o tome pisali. Štaviše, u ovom dijelu se suglasio s podnosiocem prijedloga da se *on line* mediji ne mogu promatrati kao mediji usmjereni ka općoj javnosti i/ili da su dospjeli do podnosioca zahtjeva kao starije osobe koji je tvrdio da ne koristi računar, niti

ima pristup internetu. Stoga ipak, a u okolnostima ovog slučaja, ECHR nije mogao doći do zaključka da je podnositelj zahtjeva imao pravičnu mogućnost saznanja o ročištu o raspodjeli stečajne mase, kao i da je nemogućnost sudjelovanja u postupku posljedica nedostatka njegove dužne pažnje. Štaviše, ECHR je stajališta kako ne bi bilo nerazmjerno očekivati od tužene države da je poduzela dodatne korake kako bi osigurala da nekoliko povjerenika koji su u postupku stečaja preostali, uključujući i podnosioca zahtjeva, obavijesti o zakazanom ročištu na kojem se raspravljalo o raspodjeli stečajne mase, kao i o odluci donesenoj na ovom ročištu. Uskraćivanjem mogućnosti da sudjeluje u raspravi o raspodjeli stečajne mase podnositelj zahtjeva bio je spriječen uložiti žalbu na plan stečajnog upravnika o raspodjeli stečajne imovine kao i pokušati odbraniti svoje pravo kako bi dobio veći postotak u namirenju svog potraživanja za neisplaćene plaće. U konačnici, ECHR je jednoglasno utvrdio i donio presudu u korist podnosioca zahtjeva, da postoji povrede važećih propisa i obvezao Sloveniju na isplatu iznosa 12.500 eura na ime naknade nematerijalne štete, kao i iznosa od 2.500 eura na ime troškova postupka.

Slijedno prethodnom, važnu ulogu u implementaciji informacionih tehnologija u svim društvenim sferama, pa i u pravnom i poslovnom prometu i stečajnom postupku mogu se koristiti elektronski potpisi formirani postupcima različitih nivoa sigurnosti i zasnovani na potvrdama različitih klasa. Pravno djelovanje elektronskog potpisa i njegova upotreba kao dokaznog sredstva ne može se isključiti zbog činjenice da je elektronski potpis dostupan jedino u elektronskoj formi ili zbog toga što nije zasnovan na kvalificiranoj potvrdi, ili kvalificiranoj potvrdi akreditiranog ovjerioca, ili zbog toga što nije formiran upotrebom tehničkih sredstava i postupaka,⁵ člana 14. ovog Zakona.

KRATKI ZAKLJUČCI

Budući da se pravo na pošteno suđenje odnosi na građanske predmete, potrebno je istaknuti da je Evropski sud svojom sudskom praksom utvrdio da i stečajni postupci potpadaju pod građanske predmete.

Za sada koncept prava na internet nije izravno uređen domaćim BiH propisima, na način da je pristup internetu prepoznat kao pravo. No, iako judikatura evropskog sudstva ne utvrđuje posebne uvjete u vezi s e-pravosuđem, sadašnje rješenje o dostavi može rezultirati činjenicom da će se određenim osobama

⁵ Člana 14. Zakona o elektronskom potpisu donesen na osnovu člana IV. 4.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na 85. sjednici Predstavničkog doma, održanoj 18. septembra 2006. godine, i na 63. sjednici Doma naroda, održanoj 20. septembra 2006. godine, usvojila je

potencijalno onemogućiti ostvarivanje prava na pristup pravosuđu u slučaju da nemaju pristup internetu.

Naime, mišljenja smo da bi bilo koji spor pred sudom mogao biti javno raspravljen, ustavni uslov je da sud osigura prisustvo i mogućnost aktivnog sudjelovanja subjekata o čijim se pravima i obvezama raspravlja.

Dakle, svrha ustavnog prava je u tome da se svakoj osobi na koju se odnosi odluka kojom se odlučuje o njezinom pravu, obavezi ili na zakonu zasnovanom interesu osigura objektivna mogućnost da protiv takve odluke koristi propisano, djelotvorno pravno sredstvo. U kontekstu prethodnog, spuštajući se na praktični i empirijski nivo, vidimo da je stečajni postupak po svojoj prirodi ograničavajući, krut i/ili teško provodiv.⁶

⁶ Član 25. Zakon o stečaju F BiH, (Dostavljanje i javno oglašavanje) (1) Stečajni sud vrši dostavu pismena po službenoj dužnosti. (2) Dostava se vrši javnim oglašavanjem na oglasnoj ploči suda i web stranici suda – elektronskoj tabli suda, uključujući i slučajeve u kojima ovaj zakon predviđa posebnu dostavu. Dostava se smatra izvršenom istekom pet sljedećih radnih dana od dana oglašavanja na oglasnoj ploči suda i web stranici – elektronskoj tabli suda. (3) Ako je zakonom izričito predviđeno oglašavanja u "Službenim novinama Federacije BiH", dostava se smatra izvršenom istekom pet dana od dana oglašavanja u "Službenim novinama Federacije BiH". (4) Sva pismena koja se stečajnom dužniku dostavljaju putem pošte, stečajni dužnik je dužan objaviti na svojoj web stranici, ukoliko je ona otvorena.

Član 107. (Objavljivanje rješenja o otvaranju stečaja) (1) Rješenje o otvaranju stečajnog postupka sud objavljuje na oglasnoj tabli suda, web stranici suda -elektronskoj tabli suda, na internet stranici FIA-e, a u "Službenim novinama Federacije BiH" objavit će se samo izreka rješenja. (2) Kopija rješenja dostavlja se nadležnom tužilaštvu, Poreskoj upravi Federacije BiH i Upravi za indirektno oporezivanje Bosne i Hercegovine. (3) Rješenje iz stava (1) ovog člana, koje se odnosi na privredna društva organizirana kao dionička društva, dostavlja se berzi na kojoj se trguje dionicama tog privrednog društva, u pisanoj ili elektronskoj formi, najkasnije sljedećeg dana od dana donošenja. (4) Sud obavezno dostavlja FIA-i, pored rješenja iz stava (1) ovog člana, i obavještenje koje sadrži sljedeće podatke: a) kada je podnosilac prijedloga za otvaranje stečajnog postupka – stečajni dužnik, da li je stečajni dužnik, odnosno organ ovlašten za zastupanje stečajnog dužnika podnio prijedlog za otvaranje stečajnog postupka u roku od 60 dana od dana nastupanja platežne nesposobnosti ili. b) kada je podnosilac prijedloga za otvaranje stečajnog postupka – povjerilac, da li je povjerilac podnio prijedlog za pokretanje stečajnog postupka nakon isteka roka od 60 dana od dana nastupanja platežne nesposobnosti kada je to bio dužan da podnese stečajni dužnik, odnosno organ ovlašten za zastupanje stečajnog dužnika.

Član 242. (Objava odluke) (1) Rješenje kojim se stečajni plan potvrđuje ili kojim se potvrda uskraćuje objavljuje se na ročištu za glasanje ili na posebnom ročištu koje će se održati u roku od 15 dana od dana održavanja ročišta za glasanje. (2) Ako sud potvrdi stečajni plan, stečajni plan ili sažetak njegovog bitnog sadržaja, objavit će se na oglasnoj tabli suda i web stranici suda -elektronskoj tabli suda. Rješenje o potvrdi stečajnog plana dostavlja se u sudski i drugi registar po pravosnažnosti. (3) Rješenje iz stava (1) ovog člana koje se odnosi na privredna društva organizirana kao dionička društva dostavlja se berzi koja trguje dionicama tih poduzeća, u pisanoj ili elektronskoj formi, najkasnije sljedećeg dana od dana donošenja, odnosno od dana pravosnažnosti.

Konačno, činjenicu da se preko evropskog sudstva i definitivno sudstva anglosaklonskog prava afirmira načelo precedentalnog prava i time sudske prakse kao formalnog izvora prava, što zahtjeva pojačanu pažnju u praćenju i tog izvora prava, ostaje da se vidi je li sudska praksa domaćih sudova osposobljena da se (po hitnom postupku) transformira od tzv. pozitivne ka kreativnoj praksi pravosudnih institucija i nosilaca funkcija stečajnih upravnika.

Treba raditi na pravnoj regulative koja bi omogućila informaciono uvezivanje Sudova — Stečajnih dužnika — stečajnih upravnika.

Konačna implementacija Zakona o elektronskom potpisu će značajno uticati na efikasnost komunikacije na svim nivoima organizacije države i subjekata, privrednih, upravnih, kulturnih, pravosudnih, itd. u njihovom bržem i kvalitetnijem međusobnom komuniciranju koje je zakonski utemeljeno.

Hamdija Muratović

Possibilities of Improving the Bankruptcy Procedure Using Information Technologies

SUMMARY

Bankruptcy laws in Bosnia and Herzegovina have been changed and amended several times since their adoption. In that process, the legislator decided to adopt an amendment that enables the use of information technologies, so that all announcements go through the e-bulletin of the courts. It should be pointed out that the e-bulletin is a free and public service that enables the electronic review and search of published decisions and other written documents of municipal, cantonal and entity courts in Bosnia and Herzegovina. The same is regulated when it comes to the public in the Tax authorities and the authorities of the Indirect Taxation Administration, as well as in the Financial Agencies in executive proceedings. In any case, the Bankruptcy Laws, in their provisions, individually list all court submissions to which the aforementioned delivery rules apply by publishing them on the website of the e-bulletin of courts in pre-bankruptcy and bankruptcy proceedings. Furthermore, the Bankruptcy Laws have now indirectly pointed out that all court documents are delivered by publishing the documents on the website of the e-bulletin boards of the courts, and the delivery is considered completed after the expiration of the legal term from the date of publication of the documents on the website of the e-bulletin boards of the courts. This written publication on the e-bulletin board of the courts is considered proof that delivery has been made to all participants, including those for whom special delivery is prescribed.

Keywords: Bankruptcy laws, delivery, legislator, e-bulletin board, information technology, electronic review, taxation, courts, bankruptcy.